

סיפורי האבות

1. קרא בראשית, י"ב, 1-3. חורף 1999.
בפסוקים אלה יש בחירה במשפחה מסוימת, אולם בחירה זו כוללת התייחסות לכלל האנושות.
הסבר כיצד השורש המנחה שבפסוקים אלה מבטא את ההתייחסות הכפולה למשפחה ולאנושות כולה.
2. קרא בראשית, י"ב, 1-9. חורף 2005.
ענה על שניים מהסעיפים א-ג.
 - א. קרא פסוקים 6-7 בקטע שלפניך.
יש הרואים קושי באזכור "והכנעני אז בארץ" (פסוק 6) לאור ההבטחה שניתנת לאברם בפסוק 7, ואת הפתרון לקושי בבראשית, ט"ו, 13-18.
הסבר מהו הקושי, ומהו הפתרון.
 - ב. בפסוקים 1-5 חוזר השורש ה-ל-כ פעמים אחדות.
לפניך פירוש של י' קיל לפסוק 4:
"דיבר הכתוב במחשבתו של אברם...משמע אברם את דבר ה' אליו, החליט אמר בלבו ללכת בזריות ובנחישות אחרי ה'".
 - 1) במה שונה משמעות השורש ה-ל-כ לפי פירוש זה ממשמעות השורש ה-ל-כ בפסוק 5?
 - 2) ציין ארבעה פרטים מפסוקים 1-4, המעידים על הקושי הגדול בהליכתו של אברהם.
 - ג. קרא פסוקים 2-3, 7, בקטע שלפניך וכן בראשית, כ"ב, 17-18.
בניסיון הראשון של אברהם ובניסיון העקדה ניתנות לאברהם הבטחות.
כתוב שלוש הבטחות המשותפות לשני הכתובים האלה.
3. קרא בראשית, י"ב, 10-15. קיץ 2002.
 - א. מעשי אברהם בפסוקים אלה עשויים להעיד על ספקותיו בנוגע לכוחו של ה'.
הסבר כיצד אפשר לבסס טענה זו על הכתוב.
 - ב. יש הטוענים כי הכתוב בבראשית, כ', 10-13 מתקן את הרושם השלילי שיוצרים מעשי אברהם שבבראשית, י"ב, 10-15.
הסבר טענה זו, ובסס אותה על שתי ראיות.
4. קרא בראשית, י"ב, 19-20; בראשית, כ', 10-15. קיץ 1997.
יש הרואים במסופר בבראשית, כי התייחסות אל המסופר בבראשית, י"ב, 10-20, המאירה את דמותו של אברהם באור חיובי יותר (פרשנות פנים-מקראית).
בסס טענה זו על בראשית, י"ב, 19-20 ועל בראשית, כ', 10-15.
5. קרא בראשית, ט"ו, 1-18. קיץ 2002.
ענה על שניים מהסעיפים א-ג.
 - א. קרא פסוקים 1-4.
בתעודה מהעיר הקדומה נוזי נאמר כי מי שהיה חשוך בנים היה מאמץ לו עבד ליורש, בתנאי שעבד זה ישרת אותו בחייו ויספוד לו לאחר מותו.
הסבר כיצד אפשר ללמוד מפסוקים 1-4 על מנהג דומה.
 - ב. "[...] ויחשבה לו צדקה" (פסוק 6).
יש המפרשים שהמילה "לו" מתייחסת לאברהם, ויש המפרשים כי היא מתייחסת לה'.
 - 1) מה נחשב לצדקה, לפי כל אחד מהפירושים?
 - 2) מהי המילה התאולוגית (דתית, אמונית) המתעוררת אם מייחסים את המילה לה'?

- ג. קרא פסוקים 8-18; ירמיה, ל"ד, 17-20.
 בשני המקורות מסופר על ברית שבה אחד הצדדים מתחייב כלפי הצד האחר.
- 1) מי מתחייב למי בברית המתוארת בבראשית, ט"ו, ומי מתחייב למי בברית שבירמיה, ל"ד?
- 2) מהו המעשה המבטא את הברית בשני המקורות?

6. קרא בראשית, ט"ו, 4-16. חורף 2003
 ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א.

- 1) מה הן שתי ההבטחות שה' מבטיח לאברם בפסוקים 4, 17?
- 2) בשתי ההבטחות משתמש הכתוב באותו שורש (פועל).
 מהו השורש המשותף, וכיצד הוא קושר בין שתי ההבטחות?

ב.

- 1) קרא פסוק 6 ופסוק 8. הסבר את הניגוד בין שני הפסוקים.
- 2) ר' עובדיה ספורנו מפרש: "במה אדע" - כי אולי יחטאו הבנים ולא יזכו לירש [לרשת]".
 כיצד ספורנו מסביר את הניגוד שבין שני הפסוקים?
- ג. יש הטוענים כי בפסוק 16 באה לידי ביטוי אחת המידות של ה': הוא נוהג בצדק גם עם עמים זרים (ולא רק עם ישראל).
 הסבר טענה זו על-פי פסוק 16.

7. קרא בראשית, ט"ו, 7-21. חורף 2006
 ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

- א. בפסוקים 9-11 יש הבחנה בין מה שנעשה בבהמות לבין מה שנעשה בעופות, במהלך טקס הברית.
רד"ק פירש: "שלושת המינים מהבהמה... רמז לשלושת גלויות שעתידין בניו לגלות מארצם... והתור והגזול היו משל לישראל".
 הסבר, לפי רד"ק, את המשמעות הסמלית של הנעשה בבהמות ובעופות.
- ב. קרא פסוק 16 בקטע שלפניך.

- 1) במה דומה פסוק זה לדברים, ט', 5 מבחינת היחס לעם ישראל ולעמים האחרים?
- 2) פסוק 16 מעורר לכאורה בעיה תאולוגית (אמונית) בנוגע לבחירה החופשית.
 הסבר את הבעיה.

ג. בפסוקים 17-21 מתואר טקס כריתת ברית בין שני צדדים.

- 1) מי הצד המתחייב בברית, ומהי ההתחייבות שלו?
- 2) מהו המעשה שהצד המתחייב עושה, וכיצד מעשה זה מבטא את ההתחייבות שלו?

8. קרא בראשית ט"ו, 13-14. קיץ 1997

א. בפסוקים אלה יש שני קשיים הנוגעים לעיקרון הבחירה החופשית.
 ציין אחד מהם.

ב. הצג פתרון אחד לקושי שצינת.

9. קרא בראשית, ט"ז, 1-12. חורף 1997
 ענה על שניים מן הסעיפים א-ג.

א. עיין בקטע שלפניך, הלקוח מתעודה צורית מהמאות ח'-ז' לפנה"ס.
בתעודה הצורית נאמר: "צוביתו בת אמת עשת'ת ניתנת למלכורס בן-עבד-עוז לאישה: אם צוביתו לא תהרת ולא ילד, היא תיקח אמה במקומה וילדי האמה יחשבו ילדיה [של צוביתו]... אם היא [צוביתו] תשנא אותה [את האמה], תוכל למכרה."

1) ציין שתי נקודות דמיון בין התעודה הצורית לבין המתואר בפסוקים 1-2 בקטע המצולם.

2) יש הטוענים כי המעשה של שרי היה צעד יוצא דופן של נדיבות כלפי אברם. האם המקור הצורי מחזק טענה זו? נמק את תשובתך.

ב. קרא פסוקים 10-12 בקטע המצולם.
יש מפרשים את פסוק 12 כגנאי לישמעאל. ציין שני ביטויים מפסוקים 10-12, המלמדים כי המלאך התכוון לברך את ישמעאל כאבי אומה, ולא לגנותו. הסבר מדוע ביטויים אלה הם ברכה לאבי אומה.

ג. קרא את דברי רמב"ן: "חטאה אמו בעיניו הזה. וגם אברהם בהניחו לעשות כן, ושמע ה' אל עֲנָה ונתן לה בן שיהא פרא אדם לַעֲנֹת זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי."
הסבר כיצד לדעת רמב"ן שמו ואפיונו של ישמעאל רומזים על עונש לאברם ושרי.

10. קרא בראשית, ט"ז, 5-6; כ"א, 9-13. קיץ 1998

א. במה תגובת אברהם לתלונות שרה על הגר בפרק ט"ז, 5-6 שונה מתגובתו לתלונותיה בפרק כ"א, 9-13?

ב. כיצד פסוק 11 בפרק כ"א יכול להסביר שינוי זה?

11. קרא בראשית, י"ז, 1-6. קיץ 2003

הסבר את הקשר בין שינוי שמו של אברם ובין ההבטחה שה' נותן לו.

12. קרא בראשית, י"ח. קיץ 1998

בדו-שיח שבין אברהם לאל משתמש אברהם בביטויים ובמשפטים של פנייה (או קישור), שאינם חלק מטענות המיקוח.

א. ציין שלושה משפטי פנייה בקטע.

ב. הסבר את התרומה של משפטים אלה לעיצוב דמותו של אברהם.

13. קרא בראשית, י"ח, 1-2. קיץ 2001

הסיפור פותח ב"וירא אלו ה'", וממשיך ב"שלשה אנשים נצבים".
השילוב בין דיבור בלשון יחיד לדיבור בלשון רבים נמשך לאורך הסיפור כולו.
הצג אחד מההסברים שניתנו לתופעה זו.

14. קרא בראשית, י"ח, 1-10. קיץ 2005

ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. קרא פסוקים 1-4 בקטע שלפניך.

1) ציין ארבעה פרטים המאפיינים את הכנסת האורחים של אברהם.

2) מבחינה לשונית, אין התאמה בין פניית אברהם אל האנשים בפסוק 3 ובין פסוקים 2, 4. הסבר קושי זה, וכתוב פתרון אחד לקושי.

ב. קרא את הקטע שלפניך וכן מלכים ב', ד', 8-17.

יש הרואים בשני הכתובים תבנית של בשורה על הולדת בן.

ציין שלוש נקודות דמיון בין הכתובים בנוגע לבשורה ולרקע הבשורה.

ג. "ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו" (פסוק 10).
 אבן עזרא פירש: "והוא אחריו" - זה המלאך המדבר עם אברהם. היה אחרי האוהל, ואברהם יושב בפתח האוהל ולא ראה את שרה. ויש אומרים פתח האוהל שלה היה אחרי אוהל אברהם.
 לפי כל אחד מהפירושים שמביא אבן עזרא, כיצד יש להבין את המילה "והוא", וכיצד יש להבין את המילה "אחריו"?

15. קרא בראשית, י"ח, 22. חורף 1997

א. דברי חז"ל: "תיקון סופרים הוא זה, שהשכינה [כינוי לאלוהים] היתה ממתנת לאברהם". מה תוקן, על-פי דברי חז"ל, בבראשית, י"ח, 22, ומדוע?

ב. קרא איוב, א', 11.
 גם בפסוק זה יש תיקון סופרים.
 מה תוקן באיוב, א', 11, ומדוע?

16. קרא בראשית, י"ח, 22-25; ירמיה, י"ב, 1. חורף 2005
 גם אברהם וגם ירמיהו באים בטענות לאל, על סמך אמונתם הבסיסית שהאל פועל בצדק. הסבר כיצד אפשר לבסס קביעה זו על פי כל אחד מהכתובים.

17. קרא בראשית, י"ט, 23-12, 29. קיץ 2001
 ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. ציין שתי סיבות להצלת לוט, על-פי פסוקים אלה. בסס את תשובתך על הכתוב.
 ב. בפסוקים 17-22 מופיעה מילה מנחה.
 (1) מהי המילה?
 (2) מה מדגיש המספר על-ידי השימוש במילה זו?
 ג. בפסוקים 20-23 מופיע מדרש שם.
 הסבר, על-פי פסוקים אלה, מהו המדרש.

18. קרא בראשית, כ"ב, 1-12. חורף 1996
 ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. ציין קושי תאולוגי (דתי-אמוני) שמעורר פסוק 12.
 ב. קרא פסוקים 3-4.
 בפסוקים אלה המספר מרבה לפרט פעולות מובנות מאליהן של אברהם בצד שתיקתו. הבא שלוש דוגמאות לפירוט פעולותיו של אברהם, והסבר מה מבקש הכתוב לבטא באמצעות פירוט פעולות אלה.
 ג. בפסוקים 7-8 המספר מרבה בפירוט כינויי הדמויות.
 (1) ציין שני כינויים מפסוקים אלה והסבר מה מבקש המספר המקראי להדגיש באמצעות השימוש בכינויים אלה.
 (2) קרא את דברי המדרש: "...באותה שעה נפל פחד ויראה גדולה על יצחק..."
 הבא מפסוקים אלה ביסוס לדברי המדרש.

19. קרא בראשית, כ"ב, 1-13, ואת השיר של נעמי שמר "עקדת יצחק". קיץ 2000

עקדת יצחק / נעמי שמר

גם אם שבע נחיה	ומכל הקרים	קח
ונזקין	שבארץ ההיא	את בנך
<u>לא נשכח כי הונח</u>	תעלה צעקה גדולה:	את יחידך
<u>השכין</u>	הנה האש	אשר אהבת
<u>לא נשכח את בנך</u>	והנה העצים	קח
<u>את יחידך</u>	והנה השם לעולה	את יצחק
<u>אשר אהבנו</u>	<u>רבנו של עולם</u>	והעלהו לעולה
לא נשכח	<u>המלא רחמים</u>	על אחד הקרים
את	<u>אל הנער ידך</u>	במקום
יצחק	<u>אל תשלח</u>	אשר אמר אליך
	<u>אל הנער</u>	והעלהו לעולה
	<u>ידך אל תשלח</u>	על אחד הקרים
		בארץ מוריה/

א. הסבר במה חורגים הפרטים המסומנים בקו בשיר של נעמי שמר מסיפור העקדה המקראי בבראשית, כ"ב, 1-13.

ב. מהי הפרשנות האחרת שניתנת על-ידי נעמי שמר למסופר בבראשית, כ"ב, 1-13?

20. קרא בראשית, כ"ה, 24-30. חורף 1995
הסבר שני יסודות אטיולוגיים או שני מדרשי שם בקטע.

21. קרא בראשית, כ"ז 1-17. מתכונת מתוקשבת קיץ 2012
ענה על סעיף א (חובה).

- א. הקטע פותח בציוויו של יצחק כאבי המשפחה ובסיומו מתאר את פעולות רבקה
- (1) מה היתה תכניתו של יצחק ולגבי איזה בן?
 - (2) מה היתה תכניתה של רבקה ולגבי איזה בן?

ענה על שניים מהסעיפים ב – ד.

ב. קרא את פירוש ספורנו לפסוק 4:
'ועשה לי מטעמים' - כדי שיתעסק בכיבוד אב ובזה תחול עליו הברכה, כי גם שלא הכיר בגודל רשעו של עשו, מכל מקום לא חשב אותו לראוי שתחול עליו אותה ברכה שהיה בליבו לברכו

- (1) מהי הסיבה לפי פירוש הספורנו לציווי של יצחק על עשו להכין לו מטעמים לפני שיברכו?
- (2) כיצד, לדעתך, מציג פירוש זה את עיוורונו של יצחק. נמק דברך.

ג.

- (1) בפסוקים 8 ו 13 חוזר צירוף מילים בדברי רבקה ליעקב. ציין מהו צירוף המילים והסבר כיצד בעזרתו מופעל לחץ על יעקב.
- (2) הסבר כיצד פעולותיה של רבקה בפסוקים 15 – 16 עשויים ללמד על מעורבותה ודירבונה (=זירוזה) את יעקב.

ד. קרא פסוקים 11 – 12. האם הסתייגותו של יעקב מתכנית רבקה היא מטעמים מוסריים? נמק דברך.

22. קרא בראשית, כ"ז, 6-23. קיץ 1996
ענה על שניים מהסעיפים א-ג.

א. "בא אחיך במרמה ויקח את ברכתך" (בראשית, כ"ז, 35).

- (1) הבא שלוש ראיות מן הקטע שקראת לכך שיעקב לקח במרמה את ברכתו של עשו.
- (2) כיצד יכול הנאמר בסיפור בפרק כ"ה פסוקים 31-34 למתן את הביקורת על מעשיו של יעקב?

ב. יש הטוענים כי בראשית, כ"ה, 23 ובראשית, כ"ה, 28 הם הסבר למניעיה של רבקה המרמה את יצחק.

מהו המניע הנרמז בבראשית, כ"ה, 23, ומהו המניע הנרמז בבראשית, כ"ה, 28?

ג. "האיתה זה בני עשו אם לא" (פסוק 21).
רש"י ורמב"ן עוסקים בשאלה מדוע עוררה תשובתו של יעקב בפסוק 20 את חשדו של יצחק.

רש"י: "גשה נא ואמשך" - אמר בלבו. אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו.
רמב"ן: "...ועל דרך הפשט יהיה זה בעבור טביעות הקול".

1) מדוע עוררה תשובתו של יעקב את חשדו של יצחק, על-פי כל אחד מן הפרשנים?

2) איזה מן הפירושים אפשר לבסס על סמך פסוק 22?

23. קרא בראשית כ"ז, 23; ל"ז, 32-33.

יש הטוענים כי השורש המנחה בשני הקטעים מרמז על קיום יחס של מידה כנגד מידה בין שני הסיפורים.

א. מהו השורש המנחה בקטעים אלה?

ב. הסבר כיצד שורש זה מרמז על יחס של מידה כנגד מידה בין הקטעים.

24. קרא בראשית כ"ז, 34-36 וגם בראשית כ"ט, 25-26. קיץ 1998

מילה מנחה יכולה לבוא בסיפור או במחזור סיפורים.

א. ציין שתי מילים מנחות הנמצאות גם בבראשית, כ"ז, 34-36 וגם בבראשית, כ"ט, 25-26.

ב. הסבר כיצד מילים מנחות יוצרות קשר של סיבה ותוצאה בין שני הקטעים.

25. קרא בראשית, כ"ז, 35-36. קיץ 2005

א. לפי טעמי המקרא, יש לקרוא את פסוק 36 כך:

"... ויעקבני זה פעמים: את בכרתי לקח, והנה עתה לקח ברכתי."

לפי קריאה זו, למה הכוונה בצירוף "ויעקבני זה פעמים"?

ב. לפי פירוש אחר, יש לקרוא את הפסוק כך:

"... ויעקבני זה: פעמים את בכרתי לקח, והנה עתה לקח ברכתי."

לפי פירוש זה, המילה "פעמים" משמעה שיעקב ניסה לקחת פעמיים את הבכורה.

כיצד הכתוב בבראשית, כ"ה, 24-34 עוזר לבסס פירוש זה?

